

Ekopedagogovo osmero

Ekologický výukový program (EVP) je výchovně vzdělávací lekce, jejímž smyslem je obohatit vzdělávání na všech stupních škol o ekologický a environmentální rozměr. Společným cílem EVP je zřetelný důraz na ekologické myšlení a jednání, na nekonzumní hodnotové orientace a na spoluzodpovědnost člověka za stav životního prostředí. Děje se tak prostřednictvím interaktivních, tvořivých a kooperativních metod úměrně příslušné věkové kategorii žáků a jejich zkušenostem. EVP zahrnují obsah ekologický (v odborném smyslu slova), environmentální, biologický nebo ochranný (zabývající se ochranou přírody a krajiny). EVP probíhají zpravidla mimo školu, tj. v přírodě, přírodní učebně, zahradě, ve středisku ekologické výchovy apod. v délce minimálně 2 vyučovací hodiny (resp. 2x 45 minut), pro mateřské školy v délce minimálně 60 minut.

1) EVP je plánovaný a pečlivě připravený (cíle, důležitost a flexibilita přípravy)

- EVP má jasně zformulované výchovně vzdělávací cíle zahrnující environmentální rozměr a je možné je alespoň částečně ověřovat (tzn. nestačí jen, „aby se to dětem líbilo“ nebo „aby se naučily něco o přírodě“).
- Ekopedagog má cíle programu stále na vědomí a program podle situace upravuje tak, aby jich v co největší míře dosáhl.
- EVP má zpracovanou písemnou přípravu s vytyčenými cíli, postupy s časovou dotací, pomůckami, metodami hodnocení, atd.
- Příprava ponechává prostor (případně je variantní) pro specifické zvláštnosti konkrétní skupiny (program pro „živé“ děti např. bude klást větší důraz na práci se skupinou, atd.).

2) EVP je nejenom hezký, ale i smysluplný (obsah a smysl EVP v širších souvislostech)

- Cíle a obsah EVP směřují k hledání a nalézání příčin, důsledků a řešení problémů životního prostředí a vytváření souvislostí.
- Obsah navazuje na cíle a zdůrazňuje smysluplnost pro žáky (tj. upřednostňuje to, co žáci o dané věci opravdu potřebují a chtějí vědět).
- Informace obsažené v programu jsou v souladu se současným stavem poznání v daném oboru a ekopedagog se v oboru orientuje.
- Ekopedagog se nebojí žákům předkládat informace ke kritickému posouzení.
- EVP nezůstává ostrovem v moři vzdělávání, ale účelně navazuje na příslušný Rámcový vzdělávací program, zejména v oblasti průřezového tématu Environmentální výchova a podporuje rozvoj klíčových kompetencí. Středisko ekologické výchovy jej v rámci svých možností přizpůsobuje jednotlivým školním vzdělávacím programům (ŠVP) a potřebám školy.

3) EVP má hlavu i patu (struktura a obsah programu)

- EVP má jasně vytvořenou strukturu s logickým sledem aktivit („červenou nit“), která napomáhá dosažení stanovených cílů.
- Dílčí aktivity EVP jsou cílevědomě využívány jako prostředky k dosažení těchto cílů.
- Všechny fáze programu probíhají v logické návaznosti.

4) EVP je v dobré formě (metody a formy)

- Metody v EVP jsou zvoleny a použity tak, že vedou k dosažení cílů. Metody jsou vhodné pro dané téma a přiměřené věku žáků.
- V EVP jsou využívány metody, které umožňují aktivizovat všechny žáky a podporují jejich vzájemné působení (komunikaci, rozvoj vztahů).
- EVP poskytuje dostatek prostoru skupinové práci, která není samoučelná, ale zahrnuje např. promyšlený způsob dělení do skupin nebo práci s časem apod.

5) Ekopedagog se přírody ani TURa nebojí (podmínky a prostředí pro výuku)

- Během programu i v celém provozu střediska je patrná snaha o promítnutí zásad (trvale) udržitelného rozvoje do praxe (biopotraviny, třídění odpadu, šetření s vodou atd.).
- EVP probíhá v příjemném prostředí, které je motivační a vhodné pro aktivity programu.
- Je-li to možné a z hlediska programu přínosné, ekopedagog v programu preferuje přímý kontakt s přírodou před učebnou.
- V učebně, ale i jinde ve středisku ekopedagog používá pomůcky estetické, přírodní, či odrážející zásady (trvale) udržitelného rozvoje (tzn. např. recyklovaný papír, vícenásobně použitelné pomůcky, dřevo – leč nikoliv mahagonové atd.).
- Pomůcky jsou zároveň bezpečné a praktické vzhledem k věku žáků.

6) Ekopedagog v akci (lektor během programu)

- Ekopedagog propojuje v průběhu EVP nové poznatky s tím, co žáci o problematice vědí, ukazuje jejich praktické využití a souvislosti místní, regionální i globální, přírodní i sociální.
- Ekopedagog se na začátku programu představí a informuje žáky o středisku i programu.
- Ekopedagog oslovuje žáky jménem, věnuje jim rovnoměrnou pozornost a vytváří otevřenou atmosféru.
- Ekopedagog nastaví společně se žáky pravidla chování a komunikace a během programu se na ně odkazuje.
- Ekopedagog podporuje vzájemnou spolupráci mezi sebou a žáky a mezi žáky navzájem.
- Ekopedagog vytváří prostor pro vyjádření názorů a nápadů žáků, klade jim smysluplné otevřené otázky.
- Ekopedagog se snaží o maximální autenticitu – z jeho chování je patrný soulad se sdělovanými postoji, přitom ale nevystupuje jako „mentor“ ani jako „zapálený aktivista“.
- Ekopedagog dbá na bezpečnou atmosféru, vnímá a reaguje na aktuální potřeby žáků, předchází vzniku problémových situací.
- Ekopedagog domlouvá se s pedagogem o jeho roli během programu.

7) Součástí EVP je také hodnocení

- Ekopedagog poskytuje žákům v průběhu programu zpětnou vazbu k jejich práci a snaží se přitom používat popisný jazyk (např. „Podařilo se ti vybrat důležité informace z textu.“).
- Na konci programu je věnován prostor závěrečné reflexi/opakování. Je použita taková metoda, která je vhodná pro stanovené cíle a umožňuje žákům se vyjádřit.
- EVP má předem promyšlený systém hodnocení míry dosažení svých cílů.
- K hodnocení přispívají účastníci, doprovázející pedagog či kolegové ze střediska.
- Výsledky hodnocení programu nekončí v koši, ale jsou využity pro další zkvalitňování EVP.

8) Ekopedagoga je radost vidět i slyšet (mluvený a další projev lektora)

- Ekopedagog se pohybuje tak, aby zaujal pozornost žáků.
- Ekopedagog mluví spisovnou češtinou vhodně doplněnou hovorovou tak, aby mu žáci rozuměli. Jeho písemný projev je čitelný.
- Ekopedagog vypadá a vystupuje tak, aby neodrazoval děti od environmentální výchovy.
- Ekopedagog bývá kritický sám k sobě i k programu. Snaží se neupadnout do stereotypu a hledá další možnosti, jak program inovovat či změnit.
- Ekopedagog se průběžně vzdělává a zdokonaluje v profesních kompetencích a odborných vědomostech.

*Aleš Máchal, Jan Činčera, Lenka Daňková, Václav Broukal, Petra Šimonová
členové pracovní skupiny ke kvalitě EVP fungující při SSEV Pavučina*